

Stvara li se 'europski NATO'?

Kategorija: VIJESTIAžurirano: Nedjelja, 10 Svibanj 2026 07:42

Objavljeno: Nedjelja, 10 Svibanj 2026 07:42

Pojam "europski NATO" javljao se u raspravama stratega još od vremena Charlesa de Gaullea, ali uvijek kao apstraktna ideja, daleka ambicija, gotovo utopija. Međutim, danas je to, kako govore vodeći europski političari, nužnost.

Desetljećima je formula bila jednostavna - Amerika štiti, Europa plaća dio računa i ne pita previše pitanja. Taj model, koji je funkcionirao od kraja Drugog svjetskog rata, počeo se urušavati prošle godine.

Sada se razvija ideja da europske članice NATO-a izgrade vlastite obrambene sposobnosti kako ne bi u potpunosti ovisile o američkom vojnom kišobranu. To ne bi značilo raspad saveza već stvaranje snažnog europskog "stupa" koji može funkcionirati i bez američke dominacije.

Europski centar za politiku (EPC) u svojoj analizi navodi kako "Europski stup unutar NATO-a više nije tek moguća opcija. To je jedini način da Europa bude mirna i da ne prati svakodnevno na čemu je američki fokus u tom trenutku".

ReArm Europe

Kriza s Grenlandom početkom godine bila je katalizator koji je rasprave pretvorio u hitne akcije. Kad je američki predsjednik zaprijetio vojnom silom protiv danskog teritorija, člana i osnivača NATO-a, europski čelnici suočili su se s realnošću koju su godinama izbjegavali.

"Za Europljane, SAD je sada grabežljiv režim," pisao je ugledni američki časopis Time. "Europsko naoružavanje trebat će najmanje tri do pet godina da postane vjerodostojno a do tada Europa ostaje silno ovisna o američkom oružju, obavještajnim podacima i strateškim kapacitetima", stoji u analizi Timea.

Glavni tajnik NATO-a Mark Rutte još je u vrijeme grenlandske krize poručio europskim zastupnicima: "Ako itko ovdje misli da se Europa kao cjelina može braniti bez SAD-a - nastavite sanjati. Ne možete. Mi ne možemo. Trebamo jedni druge."

Predsjednica Europske komisije Ursula von der Leyen uzvratila mu je na Munchenskoj sigurnosnoj konferenciji: "Vjerujem da je došlo vrijeme da oživimo klauzulu o uzajamnoj obrani Europe. Uzajamna obrana nije opcija za EU, to je obveza."

Cijelu razmjenu mišljenja sažeo je analitičar Noah Barkin iz German Marshall Funda, američkog think thank koji se zalaže za suradnju SAD-a i Europe: "Šef NATO-a ne može javno reći da se Europa mora pripremiti za svijet u kojemu je SAD više neće štiti. Ali ona to mora - što brže i odlučnije, to bolje."

Za budući "europski NATO" ključni plan je ReArm Europe ili Spremnost 2030, strateška inicijativa Europske komisije pokrenuta u ožujku 2025. kao odgovor na rusku prijetnju i nesigurnost u američki angažman u NATO-u, s ciljem mobilizacije gotovo 800 milijardi eura za obrambenu potrošnju do 2030.

Plan počiva na dva stupa: fiskalnoj fleksibilnosti koja državama članicama dopušta prekoračenje proračunskih pravila za obrambene troškove, i novom financijskom instrumentu SAFE koji nudi

Stvara li se 'europski NATO'?

Kategorija: VIJESTIAžurirano: Nedjelja, 10 Svibanj 2026 07:42

Objavljeno: Nedjelja, 10 Svibanj 2026 07:42

zajmove od 150 milijardi eura za zajedničku nabavu naoružanja.

Provedba je već krenula, 17 država aktiviralo je fiskalnu klauzulu, a usvojen je i detaljni provedbeni plan s konkretnim rokovima do 2030.

Kritičari upozoravaju na demokratski deficit u donošenju odluka, rizik fragmentacije obrambenog tržišta i pitanje može li Europa financijski izdržati tako ambiciozan plan bez žrtvovanja socijalnih i klimatskih ulaganja.

Vrijeme je da Europa odraste

Jedan od najvećih zagovaratelja europskog vojnog osamostaljenja je francuski predsjednik Emmanuel Macron. Početkom ožujka u vojnoj bazi u Bretanji, objavio je da Francuska neće samo povećati broj nuklearnih bojnih glava, već će dopustiti i raspoređivanje nuklearno naoružanih lovaca u druge dijelove kontinenta.

"Da bismo bili slobodni, moramo biti opasni," rekao je okupljenima.

Pod novim konceptom "naprednog odvratanja", nenuklearni saveznici sudjelovat će u francuskim nuklearnim vježbama, a Pariz će uspostaviti koordinaciju s Njemačkom, Poljskom, Nizozemskom, Belgijom, Grčkom, Švedskom i Danskom.

Analitičari Europskog vijeća za vanjske odnose ocijenili su to "možda najznačajnijim govorom o nuklearnoj politici bilo kojeg zapadnog čelnika od kraja Hladnog rata."

Njemački kancelar Merz u potpunosti je podržao Macronov pristup, Njemačka, ukinuvši poslijeratna ograničenja obrambene potrošnje, ove godine planira uložiti više od 100 milijardi dolara u vojsku.

No veliki dio problema nije lako niti brzo moguće riješiti. Europska obrambena industrija bilježi kritične nedostatke u raketama dugog dometa, obavještajnim sustavima i proturaketnoj obrani. Države članice upravljaju s više od stotinu različitih vrsta oružanih sustava, u usporedbi s oko trideset u SAD-u.

Belgijski ministar obrane Theo Francken upozorio je da bi autonomna europska obrana bez SAD-a zahtijevala "drastično povećanje" proračuna, a samo stvaranje samostalnog nuklearnog kišobrana koštalo bi stotine milijardi eura.

"Europa se desetljećima ponašala kao odraslo dijete koje zna da se uvijek može osloniti na roditelja. Trump je zatvorio ta vrata, ne jednom, nego više puta i uz prijetnje" - kaže stručnjakinja za sigurnost sa Harvarda Chris Kremidas Courtney i ističe: "Došlo je vrijeme da Europa odraste i napusti američki nuklearni kišobran te uđe u vlastito, stabilno sklonište."

Dva desetljeća do "europskog NATO-a"

Europa koja je još 2020. oklijevala s izdvajanjem 2 posto BDP-a za obranu danas gradi nuklearni upravljački odbor, šalje vojnike na Grenland, raspravlja o vlastitom nuklearnom

Stvara li se 'europski NATO'?

Kategorija: VIJESTIAžurirano: Nedjelja, 10 Svibanj 2026 07:42
Objavljeno: Nedjelja, 10 Svibanj 2026 07:42

kišobranu i priprema stanovništvo za rat.

I to ne samo bez Amerike nego i u najgorem slučaju i protiv nje.

NAVI, udruga bivših visokopozicioniranih dužnosnika ove organizacije smatra da je "europski NATO" realno moguć tek za 15-20 godina.

"Europa će postići parcijalnu autonomiju u nekim domenama - konvencionalnoj teritorijalnoj obrani, regionalnoj pomorskoj sigurnosti i cyberoperacijama - ali će i dalje strukturalno ovisiti o SAD-u za nuklearno odvracanje, strateške kapacitete poput izviđanja i dalekometnih udara te logistiku velikih razmjera", piše u njihovoj analizi.

"I to se ne može tako lako promijeniti", zaključuje se. (Hina)

